

ISTORIOGRAFIE

REVISTA *MUZICA* LA CEAS ANIVERSAR (1908-2018) (II)

Cristina Suteu

**Revista *Muzica* în contexte:
ante-, inter-, post-belic și postdecembrist**

Motto: *Noi, gazetarii, suntem oameni de o singură zi.*
(Pamfil Șeicaru)

Secunda verba

Străbătând perioada de un secol și un deceniu (1908-2018), revista *Muzica* a atins mai mult decât o vârstă venerabilă. După cum clipele formează milenii, așa cronicarii – „oameni de o singură zi”¹, împreună cu ceilalți publiciști de seamă ai revistei formează o bază informativă atât de solidă precum cea care poartă numele nobil de *Muzica*. „Revista... în contexte” este o temă care vizează un parcurs istoric al *Muzicii*, marcat de jaloanele marilor confruntări naționale și internaționale: primul și al doilea război mondial și revoluția din memorabilul decembrie.

Prin definiție, contextul se referă la acțiunea de „a țese împreună”, fiind derivat din latinescul *contexere*. Este important să înțelegem că asemenea pârâului care curge printre stâncile montane – de la izvor spre mare – îmbogățindu-și apele cu minerale și cu proprietăți curative, direcția artei muzicale a

¹ Pamfil Șeicaru *apud* I. Maxim Danciu (coord.), *Tribuna 120. Studii: evocări / amintiri / analize*, Cluj-Napoca, Editura Tribuna, 2004, p. 165.

jurnalului românesc s-a întrețesut cu mulți alți factori: economic, tehnologic, istoric, literar, științific, religios, politic etc.; însă coloratura pregnant culturală a caracterizat paginile revistei.

Au apărut momente critice, când redacția revistei a fost determinată să recurgă la solicitări de subvenții¹ sau la publicarea unor reclame pentru a se întreține financiar²; la publicarea unor imagini, partituri sau texte cu substrat politic, adeseori utilizate drept paravan pentru cultura promovată prin „ușa din spate”, având funcția de „tub de oxigen” pentru supraviețuirea publicației³; însă caracterul profund cultural al

¹ Cf. Mihail Jora, „Opera Română”, în: *Muzica*, anul II, noiembrie, nr. 1/1919, pp. 17-18; Redacția, „În străinătate”, în: *Muzica*, anul II, aprilie-mai, nr. 6-7/1920, p. 215; M[aximilian] C[ostin], „Însemnări și informații”, în: *Muzica*, anul II, nr. 12/1920, p. 320-321.

² Cf. *Muzica*, anul II, decembrie, nr. 2/1919, copertă-față, interior; *Muzica*, anul II, ianuarie, nr. 3/1920, copertă-față, interior; *Muzica*, anul II, februarie-martie, nr. 4-5/1920, copertă-față, interior; *Ibid.*, p. 177; *Ibid.*, copertă-spate, interior; *Muzica*, anul II, aprilie-mai, nr. 6-7/1920, p. 216 etc.

³ Cf. Redacția, „«Cântecul despre Stalin» de Anatol Vieru, elogiat în presa sovietică”, în: *Muzica*, anul I, august, nr. 1/1950, p. 85; Uniunea Compozitorilor, „Despre dezvoltarea muzicii în R.P.R.”, în: *Muzica*, nr. 6/1952, p. 5; Redacția, „Din raportul de activitate al C.C. al P.M.R. la Congresul al II-lea al partidului, expus de tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej”, în: *Muzica*, anul V, decembrie, nr. 12/1955, p. 3; Redacția, „Luna prieteniei româno-sovietice”, în *Muzica*, anul X, noiembrie, nr. 11/1960, p. 35; Redacția, „Glasul liber al muzicienilor români”, în: *Muzica*, anul XXXIX, septembrie-decembrie, nr. 9-12/1989, p. 1; Octavian Lazăr Cosma, „Arhiva Uniunii (I). Rezoluția din 1952”, în: *Muzica*, anul VI, aprilie-iunie, nr. 2/1995, p. 101; Octavian Lazăr Cosma, „Arhiva Uniunii (II). Rezoluția din 1952”, în: *Muzica*, anul VI, iulie-septembrie, nr. 3/1995, p. 73; Viorel Cosma, „Muzicieni români în texte și documente (XVII). Fondul George Enescu”, în: *Muzica*, nr. 3/2011, p. 77; Viorel Cosma, „Texte și documente inedite. Istoria muzicii românești în autobiografii”, (I), în: *Muzica*, anul XXV, iulie-septembrie, nr. 3/2014; Viorel Cosma, „Texte și documente inedite. Istoria muzicii românești în autobiografii”, (II), în: *Muzica*, anul XXV, octombrie-decembrie, nr. 4/2014; Viorel Cosma, „Texte și documente inedite. Istoria muzicii românești în autobiografii”, (III), în: *Muzica*, anul XXVI, ianuarie-februarie, nr. 1/2015 etc.

revistei *Muzica* nu poate fi desființat. În altă parte am insistat asupra a patru factori care au creionat profilul acestui jurnal¹, căruia nu i se poate contesta dimensiunea culturală. Dacă un istoric al secolului XX dorește informații de prima mână asupra Celui de-al XIII-lea Congres al Partidului Comunist Român nu va căuta în nr. 1/1985 al revistei *Muzica*, ci în altă parte; iar dacă va dori să fie edificat în legătură cu prima ediție a Festivalului Internațional „George Enescu”, nu va căuta într-un ziar oarecare.

II.1. Repere cultural-istorice care au precedat revista *Muzica*

Începutul secolului XX a cunoscut nu doar „dezvoltarea învățământului, științei și culturii” ci și „sincronismul real între cultura română și cea europeană”, afirmă Ioan Scurtu; „personalități precum Constantin Brâncuși, George Enescu, Nicolae Iorga, Henri Coandă erau receptate ca autentice valori ale întregii umanități.”²

Chiar dacă „închegarea școlii muzicale românești nu poate fi despărțită de două principale momente politico-sociale de la mijlocul veacului trecut [adică secolul XIX, n.n.]: Revoluția din 1848 și Unirea Principatelor din anul 1859”³, încă nu se poate discuta în sens adevărat despre segmentul științific muzical în România secolului al XIX-lea, sau la începutul secolului XX⁴. „«Sincronizarea» prezenței românești pe plan internațional s-a realizat la începutul secolului XX, prin efortul încununat de succes al generației enesciene”⁵, într-adevăr, însă

¹ Vezi volumul: *Periegeză, exegeză, hermeneutică în critica muzicală* (Cluj-Napoca, Editura Risoprint, 2016) semnat de autoare [C.Ș.].

² Ioan Scurtu (coord.), *Istoria românilor, vol VIII. România întregită (1918-1940)*, București, Editura Enciclopedică, 2003, p. X.

³ Viorel Cosma, *Două milenii de muzică pe pământul României. Introducere în Istoria Muzicii Românești*, București, Editura Ion Creangă, 1977, p. 62.

⁴ I.N. Ottescu susține în 1916 că „școala” muzicală românească încă nu există. I. Nonna Otescu, „Muzica românească”, în: *Muzica*, ianuarie, nr. 1 / 1916, p. 12.

⁵ *Ibidem*.

cultura muzicală românească nu și-a atins încă apogeul. La începutul secolului al XX-lea se afirma că nu există încă un fundament al școlii românești de muzicologie. Spre exemplu, I. Nonna Otescu, într-un articol din primul număr al anului 1916, intitulat sugestiv „Muzica românească”, sublinia: „Dar școala Română Muzicală? Încă nu există”¹. Această școală românească – s-a format pe parcursul celor 110 ani de istorie a revistei *Muzica*.

Prin (re)aparitia revistei *Muzica* în 1908 apoi în 1916, asistăm pe plan național la o transfigurare artistică: de la „muzicașul” evocat de stolnicul Cantacuzino în 1716², sau de la „țâmbelarul” anului 1741³, sau de la „trombetașii” sau „lăutarii domnesci” din timpul lui Caragea în anul de grație 1812⁴, se face trecerea la „cunoscutul muzicant” cum a fost apelat autorul operetei *Baba Hîrka*⁵, Flechtenmacher în 1923⁶, sau la „geniul universal”, „virtuosul fără pereche”, „compozitorul însuflețit”,

¹ *Ibidem*. Pentru o contra-teză, vezi explicațiile lui Octavian Lazăr Cosma, legate de problema informării asupra creației românești care exista în vremea aceea la nivel național. O.L. Cosma, *Hronicul muzicii românești*, vol. VII: *Creația muzicală I*, București, Editura Muzicală, 1986, p. 15.

² Nicolae Iorga, „Cronicele muntene. Întâiul memoriu. Cronicele din secolul al XVII-lea”, în *Analele Academiei Române. Seria II. Tomul XXI. 1898-1899*, București, Institutul de Arte Grafice Carol Göbl, 1900, p. 454.

³ Sau „muzicantul cu țîmbală”. Nicolae Iorga, „Istoria evreilor în țerile noastre”, în: *Analele Academiei Române. Seria II. Tomul XXXVI. 1913-1914*, București, Librăriile Socec, 1914, p. 179.

⁴ Cf. V.A. Urechia, „Din domnia lui Ioan Caragea”, în *Analele Academiei Române. Seria II. Tomul XXII. 1899-1900*, Institutul de Arte Grafice Carol Göbl, București, 1900, p. 152 și A.D. Xenopol, „Cauzalitatea în succesiune”, în *Analele Academiei Române. Seria II. Tomul XXVIII. 1905-1906*, Institutul de Arte Grafice Carol Göbl, București, 1906, p. 570.

⁵ Petre Brâncuși, *Muzica românească și marile ei primeniri*, vol. II, București, Editura Muzicală, 1980, p. 456.

⁶ Andrei Rădulescu, „Pravilistul Flechtenmacher”, în: *Memoriile secțiunii istorice. Seria III. Tomul I*, București, Cultura Națională, 1923, p. 233.

„eruditul muzical”, „apostolul care a îndeplinit minunea îmblânzirii sufletelor prin artă”, cum a fost proclamat Enescu în 1941¹.

Lista de caracterizări puerile de mai sus imprimă muzicii românești necesitatea stringentă a unei publicații de specialitate care și-a găsit răspunsul în *Muzica*. Dealtfel, unul dintre fondatorii publicației, Maximilian Costin, într-un patetic articol intitulat sugestiv „Fie-vă milă de arta noastră!” (decembrie, 1919), specifică:

„Unde-i mintea luminată care înțelegând arta adevărată să nu confunde teatrul cu varietul, opera cu opereta, literatura cu romanul scabros ori senzațional, banda de lăutari cu orchestra simfonică, forța spirituală cu forța brută, ori gândirea eternă cu entuziasmul trecător?”²

Parcursul revistei evidențiază saltul calitativ al muzicii românești de la „bandele de lăutari... *vioriști, cobzari...* și instrumentul numit... *muscalagiu*” – menționate în perioada de început ale revistei *Muzica* (Mihail Mărgăritescu, 1908)³ – la *band*-urile perioadei moderne și la „SONneriile”, „Electronadele” și „creația koan” dintre „Niciunde și Altundeva” din postmodernism – sintagme utilizate în aceeași revistă, în contemporaneitate (Irinel Anghel, 2012)⁴. Două texte extrase din arhivele istoriei și dispuse în oglindă, ne demonstrează marea diferență dintre un articol scris de un diletant în ale

¹ Discurs rostit la radio de președintele Academiei Române. Ion Simionescu, „Ședința dela 19 septembrie 1941”, în: *Analele Academiei Române. Tomul LXII. 1941-1942*, București, Imprimeria Națională, 1943, p. 18-20.

² Maximilian Costin, „Fie-vă milă de arta noastră!”, în: *Muzica*, noiembrie, nr. 2 / 1919, p. 49.

³ Vezi: M. Mărgăritescu, „Muzica populară românească”, în: *Muzica*, decembrie, nr. 3 / 1908, p. 99.

⁴ Vezi: Irinel Anghel, „Arta experiențială”, în: *Muzica*, serie nouă, anul XXIII, octombrie-decembrie, nr. 4 (92) / 2012, p. 19-29.

muzicii (D.A. Sturdza în *Analele Academiei Române*¹) și altul semnat de un scenarist și om de cultură (Ionel Hristea în revista *Muzica*²), la distanța temporală a unui secol (între 1857 și 1957):

La șapte ore dimineața nouă detunături de artilerie vor vesti Capitalei ziua menită pentru deschiderea Adunării ad-hoc. La zece ore se va celebra în vechea biserică a Sf. Neulai cel Mare un Te-Deum, serbat de Înalt Prea-Sfințitul Mitropolit, și la care va asista Ex. Sa Prințul Caimacam cu miniștrii [...]. După săvârșirea Te-Deumului, d-nii deputați [...] în sunetul clopotelor se vor îndrepta pe jos spre sala ședințelor. La ieșirea lor din biserică vor fi salutați de o bandă de muzică [s.n.] militară. Artileria va slobozi 101 tunuri [...] O altă bandă de muzică [s.n.], pusă la scara cea mare, va saluta adunarea. („Programa pentru deschiderea Adunării ad-hoc a Moldovei”, 22 septembrie, 1857)

„Clujul are în privința operei o situație de două ori privilegiată: mai întâi coexistența armonioasă a colectivelor românești și maghiari dau repertoriului o bogăție și varietate cu adevărat de invidiat; dar de cele mai multe ori, însăși alegerea repertoriului, ca și ținuta îngrijită a interpretărilor, dau Clujului, până la așteptata «reascensiune» a primei scene din București, o anumită superioritate recunoscută de cronicarii care înregistrează din când în când (destul de des de altfel) premierele: «Tannhäuser», «Freischütz» la Opera Română; «Shuraleh», «Olandezul Zburător» la Opera Maghiară, nume care încă se prezintă bucureștenilor ca un adevărat miraj.” (Revista *Muzica*, decembrie, 1957)

Inițierea activității muzical-publicistice a revistei *Muzica* nu a fost singulară. Fiind precedată de publicații muzicale de pionierat³ precum:

- *Musicul român* (București, 1861),
- *Eco musicale di Romania* (București, 1869-1871),
- *Almanahu muzicalu* (Iași, 1875-1877),
- *Lyra Română – foaie muzicală și literară* (București, 1879-1880),
- *Arta* (Iași, 1883-1885, 1894-1896),
- *Doina* (1884-1886),

¹ Dimitrie A. Sturdza, „Divanurile ad-hoc din Iași și București”, în: *Analele Academiei Române. Seria II. Tomul XXXIII. 1910-1911*, București, Librăriile Socec, 1911, p. 599.

² Ionel Hristea, „Premiera operei «Freischütz» la Cluj”, în: *Muzica*, decembrie, nr. 12 / 1957, p. 63.

³ Informații preluate din: 1. Marian Petcu [I], *op.cit, passim*; 2. Octavian Lazăr Cosma, *Hronicul muzicii românești*, vol. IV: *Romantismul (1859-1898)*, București, Editura Muzicală, 1976, pp. 198-214 și 3. Despina Petecel, „Prefață”, în Iuliu I. Roșca, *„De prin București”. Muzica la sfârșit și început de secol (1882-1904)*, București, Editura Muzicală, 1987, p. 6.

- *Musa Română* (Blaj, 1882-1907),
- *Teatru-muzica-moda* (București, 1897-1898),
- *Moda parisiană. Teatru și muzică* (București, 1898-1899),
- *Gazeta muzicală* (București, 1898-1899),
- *Carmen Sylva. Teatru, muzică, arte frumoase* (Iași, 1902-1903),
- *Scena. Publicațiune săptămânală* (Iași, 1902),
- *Gazeta artelor: teatru, muzică, pictură, sculptură, arhitectură, gimnastică, dans* (București, 1902-1903),
- *Revista muzicală și teatrală* (București, 1904-1908),
- *Revista instrumentelor muzicale și a mașinilor vorbitoare* (București, 1905, 1908),
- *Cortina* (București, 1906),
- *Teatru muzică* (București, 1907-1908),
- *Arta română* (Iași, 1908-1912),
- *Scena* (București, 1908-1918),

dintre care „cea mai impunătoare revistă muzicală românească” aflată sub redacția criticilor muzicali C.M. Cordoneanu și I.I. Roșca a rămas *România muzicală* (1890-1904), *Muzica* a dobândit deja un fundament empiric amplu.

În anul în care publicația britanică *The Public Ledger* își sărbătorește cea aproximativ 150 de ani parcurși (cu cele 22.393 numere din perioada 1759-1908¹) și concomitent cu înființarea jurnalului literar florentin *La voce* (1908-1916)², în România revista *Muzica* și-a făcut apariția sub direcția lui Mihail Mărgăritescu – o „personalitate distinsă atât ca inimă cât și ca valoare artistică”³.

¹ Arthur Le Blanc Newbery, *Records of the House of Newbery from 1274 to 1910*, New York, Cambridge University Press, 2010, p. 20.

² În *La voce* au publicat Torrefranca, Giannotto Bastianelli și Ildebrando Pizzeti – publiciști care pledau pentru o reînviere a muzicii tradiționale instrumentale a sfârșitului secolului al XVIII-lea. Vezi: Robert P Morgan (ed.), *Modern Times. From World War I to the Present*, London, Macmillan, 1993, p. 112.

³ Enrico Mezzetti, „Scrisoare din Iași”, în: *Muzica*, martie, nr. 6 / 1909, p. 223.

II.2. Articolele-program ale revistei *Muzica* (1908-prezent)

Dacă „articolul-program” reprezintă o expunere scrisă „care cuprinde concepția generală și programul de activitate al unei publicații periodice la începutul apariției sale”¹, atunci este necesar să extrag principiile coordonatoare care au stat la baza revistei *Muzica*. Iar dacă referirea redactorului-șef al revistei din perioada anilor 90 – academicianul și profesorul universitar Octavian Lazăr Cosma – se face în mod direct la o periodizare în patru etape², atunci merită să analizăm nu unul, ci patru articole-program: din 1908, din 1916, din 1950 și din 1989. De fapt articolul din 1916 are rolul de program pentru seria interbelică a revistei *Muzica* (1919-1923, 1925)³; așadar îmi voi permite o derogare de la planul meu inițial, plasând numerele anului 1916 în coordonatele interbelice ale publicației (act care nu este totuși acoperit din punct de vedere istoric⁴).

*Perioada antebelică (1908-1910):
articolul-program din anul 1908*

Când a avut loc lansarea primului număr al revistei *Muzica* (nr. 1 / 1908), „domnul M. Mărgăritescu, inspectorul

¹ Vezi: Ion Coteanu (coord.), *DEX*, București, Univers Enciclopedic Gold, 2012, p. 64.

² „Tribună a ideilor pertinente, noua generație a revistei *Muzica*, a patra în istoria publicisticii de specialitate din țara noastră...” Vezi: Octavian Lazăr Cosma, „Prolegomena”, în: *Muzica*, nr. 1 / 1990, ianuarie – martie, p. 1.

³ Periodizarea propusă de domnia sa Octavian Lazăr Cosma este cvasi-conformă cu cea propusă de mine în articolul anterior. Vezi: coperta II a numărului 1 / 2009 (ianuarie – martie) cu următoarele patru serii ale revistei *Muzica*: (1) 1908-1910, (2) 1916, 1919-1925, (3) 1950-1989 și (4) 1990-prezent.

⁴ Perioada în care a funcționat revista *Muzica* a fost acoperită din luna ianuarie până în iunie 1916, înainte de a intra România în Primul Război Mondial.

muzicelor Armatei”¹ scria despre indigența „unei reviste speciale, în care ar fi tratate multiplele cestiuni atingătoare artei muzicale”². Aceste „cestiuni atingătoare artei muzicale” erau următoarele:

- (1) instituirea unui forum lunar de critică „concretă, lipsită de pedantismu” referitoare la „mișcarea muzicală din țară și străinătate” (nu întâmplător numerele perioadei postbelice poartă genericul „Mișcarea muzicală”³);
- (2) încurajarea oricărei „sforțări lăudabile” din domeniul muzical, fapt care urma să conducă la „prosperarea unei Arte Naționale”, prin promovarea „cestiunilor privitoare muzicilor militare... și asociațiunilor corale” („sforțări lăudabile” se preconizau a fi cele susținute cu „talentul și munca”);
- (3) revelarea talentelor naționale care „vegetează în întuneric” datorită modestiei, lipsei de „protecțiuni” sau „invidiei unor nulități parvenite”;
- (4) expunerea obiectivă „cu inima curată, fără spirit de părtinire sau de ură” a părerilor publiciștilor;
- (5) informarea „profesioniștilor, amatorilor, școlarilor... și tutulor acelora ce simt necesitatea de a-și cultiva spiritul”;
- (6) oferirea unor studii „în traducție românească”, „care prin interesul imediat..., prin utilitatea netăgăduită..., ar putea fi de folos cetitorilor”;
- (7) considerarea unei „părți bibliografice” constând din „recensiuni” care „se vor face asupra scrierilor muzicale române demne de a fi semnalate”;
- (8) eliminarea spiritului comercial exprimat printr-un mesaj franc: „în corpul revistei nu va găsi loc nici o reclamă”, obligație respectată doar în primul număr al revistei (din numărul 2 încep reclamele la gramofonele „Înger”, „Cele

¹ Vezi: Redacția revistei (aut.), *Muzica*, nr. 1 / 1908, octombrie, coperta II.

² Redacția revistei (aut.), „Precuvântare”, în: *Muzica*, nr. 1 / 1908, octombrie, p. 1-2.

³ Este curios faptul că genericul cronicii și criticii muzicale din perioada 1908-1910 poartă titlul de „Luna muzicală / În țară / În străinătate”. Vezi: *Muzica*, nr. 1 / 1908, octombrie, p. 27; ș.urm.

mai bune din lume / cele mai solide / cu sunetul clar, natural / Fără vibrațiuni” – comercializate prin „Cel mai mare și mai vechi magazin de note și instrumente muzicale N. Mischozniky” din București, strada Colței nr. 7¹).

Cu astfel de prerogative asumate, revista *Muzica* a dat naștere unei mișcări muzicale românești bine conturate în următoarele decade.

*Perioada interbelică (1916, 1919-1923, 1925):
articolul-program din anul 1916*

Printr-o „Precuvântare”² scrisă pe prima pagină a primului număr din anul 1916, redacția revistei vorbește despre o „reapariție”, după o pauză de câțiva ani (din 1910). În preambul, se subliniază „o înflorire îmbucurătoare și plină de făgăduieli a diferitelor ramuri ale nobilei arte”: sfera componistică și cea interpretativă sunt reprezentate fiecare în parte de „gloriosul ei stegar”, George Enescu; evenimentele artistice – „concertele corale și simfonice” – „au adepți care umplu până la ultimul loc sălile de concert”; se poate vorbi astfel despre un „cult al muzicii”, cu „prozeliți sinceri în păturile cele mai modeste ale societății.” Această introducere ocupă aproape jumătate din corpul textual al „Precuvântării”; imediat, revista *Muzica* își anunță propriul „program” printr-o previziune: „Momentul a sosit...[;] *Muzica* va atinge... toate cestiunile ce frământă inimile noastre”. Aceste „cestiuni” erau următoarele:

- (1) orientarea muzical-artistică prin care revista își revendică dreptul de a deveni Stea Polară pe firmamentul muzical românesc, ghid al „ascensiunii sufletului către Frumos”³: „Momentul a sosit al apariției unei călăuze a iubitorilor de muzică, [sic!] călăuză credincioasă, de încredere”;

¹ Vezi: *Muzica*, nr. 2 / 1908, noiembrie, coperta III; ș.urm.

² Redacția, „Precuvântare”, în: *Muzica*, anul I, ian., nr. 1/1916, p. 1.

³ Astfel este numit erosul platonice. Vezi: Élisabeth Clément, Chantal Demonque, Laurence Hansen-Løve, Pierre Kahn, *Filosofia de la A la Z*, București, Editura ALL Educational, 1999, p. 164.

- (2) prezervarea artei sunetelor; astfel publicația apare în ipostaza unei vestale menite să păstreze focul sacru: „vegheatoare neobosită la întreținerea focului sacru.”;
- (3) particularizarea domeniului, iar nu generalizarea lui: „Subiectivă, de o mândră independență...”;
- (4) profesionalizarea susținută de „penele cele mai autorizate”;
- (5) încurajarea a „tot ce va fi vrednic de imbold”;
- (6) promovarea unei muzici autohtone: „se va ocupa cu o deosebită grijă de muzica și muzicianii noștri”; și din nou –
- (7) instituirea unui forum de critică muzicală care „va ține la curent pe cetitorii săi cu mișcarea muzicală din țările străine, va contribui la a lor cultură, fără pedantism, din toată inima...”

Câteva dintre aceste sarcini deja revista *Muzica* și le-a trasat în primul număr din anul 1908. Se pare că Maximilian Costin și I. Nonna Otescu au acceptat ca celălalt membru al triumviratului director al revistei – Mihail Mărgăritescu – să insereze în acest articol-program câteva idei pertinente extrase din varianta 1908.

*Perioada postbelică (1950-1989):
articolul-program din anul 1950*

Începând cu prima pagină din primul număr al anului 1950, cel de-al treilea articol-program al revistei *Muzica* poartă inevitabil amprenta ideologiei comuniste. Mai ales că semnatar al acestui „Cuvânt înainte” este președintele Matei Socor despre care academicianul Octavian Lazăr Cosma afirmă că a administrat exact cu un an înainte (în 1949) lovitura de grație Societății Compozitorilor Români, care a devenit „Uniunea Compozitorilor din R.P.R.”¹. Prin debutul său, articolul pare a fi un raport citit în cadrul unui eveniment politic:

„În lupta pentru construirea socialismului în Republica noastră Populară, paralel cu realizările și succesele clasei

¹ Octavian Lazăr Cosma, *Universul muzicii românești. Uniunea Compozitorilor și Muzicologilor din România (1920-1995)*, București, Editura Muzicală, 1995, p. 192-200 ș.urm.

muncitoare [...] au loc însemnate transformări calitative și în domeniul culturii. [...] Aproape întreaga tematică a creației muzicale din ultimii ani este o mărturie a procesului de transformare care se petrece în rândurile și în gândurile compozitorilor noștri. Cântecul și cantatele, piesele solistice, poemele simfonice și simfoniile, muzica de cameră, de balet, sau de film reflectă lupta pentru construirea socialismului, lupta pentru pace, sentimentele de dragoste ale poporului nostru pentru Uniunea Sovietică, eliberatoarea noastră și pentru marele Stalin.”¹

Este promovat astfel „noul public, format din oamenii muncii și din tineretul muncitor și studios” căruia i se deschid „noi perspective” spre „înaltul ideal al clasei muncitoare” etc. Stilul bombastic, propriu noului regim este evident. Ce își propune totuși să realizeze revista *Muzica*? Expun câteva idei-obiectiv:

- (1) progresul cercetărilor muzicologice, acuzate de „lipsa unei activități sistematice”;
- (2) dezvoltarea criticii muzicale care este „insuficientă”; Socor afirmă că „Una din principalele meniri ale revistei *Muzica*... este tocmai aceea de a ajuta la dezvoltarea unui adevărat curent de critică muzicală, care va trebui... să se desvolte în întreaga presă”; totuși, „critica muzicală care se va face în paginile acestei reviste, va fi o critică pătrunsă de spiritul de partid”.

De aici, din ideea unei critici muzicale politizate rezultă alte obiective, frapante, ale revistei *Muzica*:

- (3) epurarea ideologiilor non-comuniste: „lichidarea tuturor influențelor ideologice burgheze în muzică”;
- (4) promovarea creației muzicale proletcultiste: „încurajarea mlădițelor noi ale creației muzicale și în special a creatorilor ieșiți din rândul oamenilor muncii”.

¹ Matei Socor, „Cuvânt înainte”, în: *Muzica*, nr. 1 / 1950, august, pp. 7-9.

Totuși noua serie a publicației aducea cu sine și anumite avantaje dedicate culturii naționale și nu numai:

- (5) difuzarea „celor mai semnificative evenimente muzicale”;
- (6) inițierea unei noi generații de compozitori și muzicologi;
- (7) „desvoltarea... muncii organizatorice a Uniunii Compozitorilor”;
- (8) deschiderea înspre un „cât mai larg cerc de profesioniști și amatori ai muzicii din Capitală și din provincie, din orașe și sate”: „o revistă ca *Muzica* nu poate rămâne închisă în cercul strâmt al profesioniștilor muzicii”.

În același ton cu care a început, Matei Socor își finalizează discursul:

„Fie ca apariția revistei *Muzica*, organ al Uniunii Compozitorilor din R.P.R., să însemne un nou mijloc de luptă pentru izbânda noastră culturală, pentru combaterea necruțătoare a ideologiei imperialiste cosmopolite, pentru pace și socialism.”¹

În tonul fiecărei publicații românești din această perioadă, revista *Muzica* a fost obligată să plătească politici de partid și mai târziu, cultului personalității unice, tributul existenței sale. Însă problema nu este aceasta, ci alta: mai bine să nu fi existat o revistă unică în felul ei, care era considerată „singura publicație de specialitate în acest segment de timp”²?

*Perioada postdecembristă (1990-prezent):
articolul-program din anul 1990*

Consider că este atât de important acest al patrulea articol-program, semnat de coordonatorul revistei *Muzica* din perioada nouăzecistă, Octavian Lazăr Cosma (în nr. 1 / 1990) încât îmi permit să reproduc integral în *Anexa* de la finalul

¹ Matei Socor, *loc.cit.*

² Astfel se exprimă Rodica Burghilea când face un studiu de caz asupra numerelor perioadei 1980-1990. Vezi: Rodica Burghilea, „Critica muzicală – un subdomeniu al muzicologiei?” în: Laura Vasiliu (coord.), *Muzicologia și jurnalismul. Prezența muzicii clasice în media românească de după 1989*, Iași, Editura Artes, 2007, p. 88.

studiului. Trebuie să luăm în considerare faptul că sub auspiciile acestor idei încă ne aflăm și noi.

Încă din debutul articolului este precizat un aspect foarte important: segmentul criticii / cronicii muzicale îi revine – din anul 1990 – celei de-a doua reviste a Uniunii Compozitorilor – *Actualitatea Muzicală*. Noua serie a revistei „translează către o structură mai științifică”, având următoarele funcții:

- (1) informarea „promptă” și „generoasă” „a melomanilor, a specialiștilor, a tuturor celor care știu să prețuiască frumusețile și valorile acestei mirifice arte”;
- (2) compararea opiniilor, „având nevoie de confruntări și confirmări” într-un „larg cerc de probleme, poziții și dezbateri în cele mai diferite planuri muzicologice, fără priorități, fără restricții, într-o pledoarie liberă și neîncorsetată în doctrine, favorizând numai competența și pertinenta, originalitatea și incisivitatea demersului”;
- (3) propagarea „ideilor pertinente”;
- (4) „schimbul larg de idei”;
- (5) „analizarea critică a celor mai variate aspecte ale angrenajului muzical”;
- (6) „o viziune modernă” susținută de „aparatajul tehnic pe care ni-l oferă metodele noi de investigare”;
- (7) interesul pentru creația muzicală românească trecută și în special contemporană;
- (8) universalitatea – deschiderea spre colaboratori din alte medii geografice sau culturale decât strict cel național sau cel muzicologic românesc.

Muzicologul Octavian Lazăr Cosma afirmă înspre finalul precuvântării sale că „ne îndreptăm spre mileniul în care actul muzicologic devine o realitate indivizibilă în relația creație-interpretare-public”¹, previziune deja vizibil adevărată în veacul nostru. Consider că aceste principii, expuse în debutul celei de-a patra serii a revistei *Muzica* sunt dintre cele mai elaborate și obiective, în comparație cu cele anterioare.

¹ Octavian Lazăr Cosma, „Prolegomena”, în: *Muzica*, loc.cit.

II.3. Evenimente consemnate în revista *Muzica*

Ar fi util ca în acest studiu să vorbesc despre compozitori, virtuozii, cântăreți, asociații, publicații literare / muzicale, expoziții, concerte, simpozioane, manifestări artistice – lucruri care a(vea)u legătură cu muzica într-un fel sau în altul. Însă nu aș reuși să acopăr vastitatea unor astfel de subiecte, care sunt universuri de idei în ele însele. Mă voi limita să parcurg cu atenție paginile sutelor de numere ale revistei și să notez unele evenimente ale perioadelor propuse: antebelică, interbelică, postbelică și postdecembristă. Din multitudinea lor, voi selecta câteva referitoare la ceea ce s-a petrecut în spațiul românesc și care, prin filtrul propriei experiențe, le-am considerat relevante¹. Începând cu primul eveniment vrednic de a fi menționat în anul în care se naște Matei Socor și Max Eisikowitz și atunci când este înființat Conservatorul din Târgu Mureș² (1908) și până astăzi (2018), am selectat aproximativ 45 de evenimente din revistă.

Perioada antebelică (1908-1910, 1916) în evenimente

1. Apariția revistei *Muzica* (1908-prezent)

Primul eveniment vrednic de a fi menționat este tocmai debutul publicației *Muzica*, în luna octombrie, 1908, sub direcția lui Mihail Mărgăritescu. Pentru recunoașterea autorității revistei, sunt coopțați printre colaboratori alături de Mihail Mărgăritescu un „fost Director al Imprimeriei Statului” (A.G. Cantacuzino), un „fost Director al Conservatorului din Iași” (Eduard Caudella), un „fost Director al Conservatorului din București” (Ed. Wachman), un „compozitor și muzicograf” (M. Cohen-Linaru) și redactorul-șef al revistei *Le guide musical* (Henri de Curzon) etc.³

¹ Menționez faptul că această cronologie de evenimente este subiectivă, raportată la alte evenimente importante petrecute în spațiul autohton; ea se limitează strict la paginile revistei *Muzica* și strict la o proprie judecată de gust a autoarei [C.Ș.].

² Vezi: Iosif Sava, Petru Rusu, *Istoria muzicii universale în date*, București, Editura Muzicală, 1983, p. 334.

³ Vezi: Coperta II, în: *Muzica*, octombrie, nr. 1 / 1908.

2. *Un festival parizian dedicat lui Enescu* (1908)

La Paris în 19 decembrie s-a desfășurat „cu deosebit succes...” festivalul „George Enescu”, în sala de concert din Rue d’Athènes cu participarea tenorului Altchewsky, violonistului M. Hayot, pianistului A. Dorival și bineînțeles, în prezența lui George Enescu¹.

3. *Moartea lui Eduard Wachmann* (1908)

În numărul 3 (din anul 1908), pe prima pagină a revistei a fost consemnată vestea încetării din viață a celui care „timp de o jumătate de veac a prezidat la destinele muzicii în țara românească.”² În același număr a fost publicată și scrisoarea oficială adresată văduvei muzicianului de către Dimitrie Ion Ghica, președintele *Asociațiunii muzicale române*.

4. *M. Mărgăritescu decorat* (1909)

Regele spaniol Alfons al XIII-lea „a conferit placa de Mare Oficier al ordinului spaniol «Meritul Militar» Domnului Inspector al muzicelor militare M. Margaritescu, pentru scrierile sale muzicale.”³

5. *Artiștii români elogiați peste hotare* (1909)

Cella Delavrancea a concertat la Paris fiind „lăudată în revistele muzicale pariziene cele mai de seamă”. George Enescu a interpretat în capitala Franței *Simfonia spaniolă de Lalo*, cu o vioară asemănată cu „vocea care cântă, plânge, se roagă, se exaltă cu o înfocare pasionată, cu o emoțiune, o adâncime, o minunată varietate de accent.” Cronica lui M. Daubresse din *Le Guide Musical* notează prezența „unui auditoriu cucerit.”⁴

6. *Revista Muzica pune o piatră de hotar la un an de existență* (1909)

¹ Corespondent, „Luna muzicală. În străinătate”, în: *Muzica*, decembrie, nr. 3 / 1908, p. 112.

² Redacția, „Eduard Wachmann”, în: *Muzica*, decembrie, nr. 3 / 1908, p. 1. Vezi și: Mihail Mărgăritescu, „Eduard Wachmann”, în: *Muzica*, octombrie, 1909, p. 16.

³ Redacția, „Noutăți”, în: *Muzica*, februarie, nr. 5 / 1909, p. 186.

⁴ Redacția, „Românii noștri în străinătate”, în: *Muzica*, aprilie, nr. 7 / 1909, p. 264.

În articolul intitulat „Către cetitori” din mai – iunie 1909, redacția afirmă că și-a finalizat primul an de existență și în cele „trei sute și mai bine de pagini ale revistei, cititorul își va da seama că ne-am îndeplinit cu prisosință făgăduielile noastre.” Cititorii sunt rugați totodată să se aboneze pentru următorul an¹. În următorul număr, printr-un același articol informativ intitulat „Către cetitori”, redacția scrie despre anumite greutăți pe care le are, al căror „leac ar fi un număr din ce în ce mai crescând de cetitori.”²

7. *Colaboratori ai revistei de peste hotare (1909-1910)*

La finalul anului 1909 și apoi la începutul lui 1910 criticul muzical M.-D. Calvocoressi publică un studiu dedicat lui Schumann, iar Leon Passurf câteva materiale primite de la compozitorul Massenet. Lucrările sunt salutate călduros de la redacție printr-un articol introductiv intitulat „Pentru cetitori”; aici Massenet este numit „cel mai fermecător dintre compozitori.”³

8. *Enescu la Ateneu (1910)*

În anul 1910 au avut loc concertele lui George Enescu la Ateneul român, manifestate „cu un succes [sic!] nemai pomenit, sub multiplele înfățișări ale violonistului, compozitorului, dirijorului de orchestră, pianistului... cuvântul de *geniu*, îți vine fără ca să vrei, pe buze”⁴.

9. *O academie de muzică deschisă de un absolvent din București în Germania (1910)*

În același an (1910), I. Braunstein, absolvent al Conservatorului din București și al celui din Praga, a deschis la Saarbrücken în Germania o academie de muzică „de care ziarele și revistele locale scriu cel mai bine.”⁵

¹ Redacția, „Către cetitori”, în: *Muzica*, I, mai-iunie, nr. 8-9 / 1909, p. 1.

² Redacția, „Către cetitori”, în: *Muzica*, II, octombrie, nr. 1 / 1909, p. 1.

³ Redacția, „Pentru cetitori”, în: *Muzica*, II, noiembrie – decembrie, nr. 2-3 / 1909, p. 1.

⁴ M.M., „Luna muzicală în București”, în: *Muzica*, II, ianuarie, nr. 4 / 1910, p. 88.

⁵ Redacția, „Românii noștri în streinătate”, în: *Muzica*, II, ianuarie, nr. 4 / 1910, p. 93.

10. *Înființarea Societății „Amicii Muzicii”* (1916)

M. Mărgăritescu scrie în numărul din ianuarie, 1916 despre fondarea „Societății «Amicii muziceii»” sub „înalta protecție a Majestății Sale, bune și veneratei Regine Elisaveta poetă-muziciană genială”¹. În numărul din martie, se anunță „prima întrunire de constituire a comitetului activ al Societății «Amicii Muziceii»” în saloanele doamnei Constantza Cantacuzino, avându-l președinte pe colonelul A.D. Sturdza și secretar pe Maximilian Costin². În numărul din luna mai se publică *Statutele* de funcționare a Societății³.

11. *Moartea reginei Elisaveta* (1916)

În numărul din martie, 1916, pe prima pagină, este consemnată stingerea din viață a reginei-artiste. În articolul omagial, redacția o citează pe regină: „Regii care îi protejează pe artiști, sunt de două ori regi.”⁴

12. *Un număr special al revistei* (1916)

Ultimul număr al perioadei antebelice a revistei *Muzica* a fost dedicat lui Hector Berlioz (iunie, nr. 6 / 1916).

13. *George Enescu academician* (1916)

În același număr din iunie (1916), a fost anunțată alegerea ca membru de onoare în cadrul Academiei Române a compozitorului George Enescu⁵.

¹ M. Mărgăritescu, „Amicii muziceii”, în: *Muzica*, I, ianuarie, nr. 1 / 1916, p. 4-6.

² Remy, „Ședința de constituire a Soc. «Amicii Muziceii», în: *Muzica*, I, aprilie, nr. 4 / 1916, p. 162-163.

³ „Societatea «Amicii Muziceii»” este precursora „Societății Compozitorilor Români” (înființată în luna noiembrie 1920), care s-a transformat în „Uniunea Compozitorilor” (în octombrie 1949).

⁴ Redacția, în: *Muzica*, I, martie, nr 3 / 1916, p. 1.

⁵ Redacția, „George Enescu la Academie”, în: *Muzica*, iunie, nr. 6 / 1916, p. 264-265.

**Perioada interbelică (1919-1923, 1925)
în evenimente**

14. Înființarea Societății Corale „Cântarea României” (1919)

La inițiativa domnului Marcel Botez este pusă „în ziua de 27 Septembrie 1919, temelia unei societăți corale, cu numele de «Cântarea României» (nr. 2 / 1919, p. 93-94), cu sediul în București, B-dul Elisabeta 32, avându-i în „Comitetul tehnic” pe A. Alessandrescu, I. Athanasiu, M. Botez, A. Castaldi, D. Cuclin, E. Istratty, M. Jora, I. Nonna Otescu, I. Scarlatescu etc.¹

15. Ancheta revistei Muzica (1920)

„În primul număr din ianuarie, 1920, un colectiv de autori printre care E. Caudella, I.N.-Otescu, Al.I. Zirra, N. Caravia, R. Vrăbiescu, C.C. Nottara, M. Costin, E. Cerbu, D. Cuclin, A. Alessandrescu, C. Brăiloiu și D. Dinicu au oferit „răspunsuri la o anchetă”² despre „Muzica românească”³. Întrebarea era: „poate fi creată o școală națională pe baza muzicii folclorice?” Cu această ocazie, Const. Brăiloiu a conchis: „Încrederea mea în

¹ Redacția, „Societatea Corală «Cântarea României»”, în: *Muzica*, decembrie, nr. 2 / 1919, p. 93-94. Un an mai târziu, are loc adunarea generală a Societății „Cântarea României”, în data de 17 mai, 1920; aparțin „comitetului tehnic”: A. Alessandrescu, A. Castaldi, Max. Costin, G. Georgescu, Gh. Georgescu Breazu, E. Istratty, F. Lazăr, C. Nottara, I.N. Otescu, Th. Rogalski, E. Massini, D. Cuclin. Vezi: Redacția, „Adunarea generală a Societății Corale «Cântarea României»”, în: *Muzica*, decembrie, nr. 8 – 9 / 1920, p. 252.

² Ideea acestui tip de interviu a fost aplicată de Grigore Constantinescu în anul 1965 și de Iosif Sava în 1968. Vezi: Grigore Constantinescu *et. alii*, „Muzica românească și tendințele artei contemporane. Opinii ale compozitorilor Wilhelm Berger, Ștefan Niculescu, Tiberiu Olah și Aurel Stroe”, în: *Muzica*, nr. 11 / 1965, p. 1-6 și Iosif Sava, „Ancheta noastră”, în: *Muzica*, nr. 2 / 1968, p. 24-29 și Iosif Sava, „Valori și tendințe în muzica românească”, în: *Muzica*, nr. 8 / 1968 (p. 1-8) ș.urm. (1968-1969).

³ E. Caudella, I.N.-Otescu *et alii*, „Muzica românească”, în: *Muzica*, an II, ianuarie, nr. 3/1920, pp. 97-118.

viitorul «genului muzical superior» românesc despre care vorbește revista «Muzica» rămâne neclintită.”¹

16. *Moartea tatălui compozitorului George Enescu (1920)*

În numărul din ianuarie 1920, se face anunțul morții tatălui compozitorului Enescu; redacția revistei conchide: „Ne asociem durerii maestrului îndoliat...”².

17. *Deschiderea Operei Române (1920)*

În data de 17 martie 1920, Societatea lirică română „Opera” – instituție care a stat la baza „Operei Române de Stat” (decembrie 1921) a debutat pe scena Teatrului Național, cu spectacolul *Aida* (G. Verdi). Redactorii revistei *Muzica* conchid: „Opera Română a încetat de a mai fi o ficțiune, un ideal himeric.”³

18. *Înființarea Orchestrei Simfonice a Filarmonicii bucureștene (1920)*

„Societatea «Filarmonică» înființată sub patronajul M.S. Regelui își propune, ca prim scop, înființarea unei mari orchestre simfonice românești sub direcția D-lui George Georgescu.”⁴ Concertul de deschidere – în care s-a interpretat *Simfonia a IV-a* de Beethoven și *Don Juan* de Strauss, este menționat câteva luni mai târziu (decembrie, 1920)⁵.

19. *Moartea lui Ion Scărlătescu (1922)*

În numărul 5 din septembrie (anul 1922), pe prima pagină a revistei a fost publicat anunțul stingerii vieții

¹ *Ibidem*. O recenzie la aceste referate asupra muzicii românești poate fi consultată în articolul: Zeno Vancea, „Procesul istoric de formare a limbajului muzicii noastre profesionale”, II, în: *Muzica*, XIII, aprilie, nr. 4 / 1963, p. 1-10.

² Redacția, „Tatăl lui George Enescu”, în: *Muzica*, ianuarie, nr. 3 / 1920, p. 124.

³ Redacția, „Mișcarea muzicală. În țară”, în: *Muzica*, februarie – martie, nr. 4-5 / 1920, p. 163.

⁴ Redacția, „Societatea «Filarmonică»”, în: *Muzica*, februarie – martie, nr. 4-5 / 1920, p. 175.

⁵ Redacția, „Mișcarea muzicală. În țară”, în: *Muzica*, decembrie, nr. 12 / 1920, p. 311.

compozitorului Ion Scărlătescu, român „bine văzut și iubit în străinătate și mai ales între muzicanții de samă din Viena.”¹

20. *Moartea lui Ciprian Porumbescu* (1923)

Din Suceava, redacția revistei *Muzica* a primit un „Apel pentru comemorarea aniversării a 40-a dela moartea lui Ciurian [sic!] Porumbescu [...], maestrul care ne-a dat «Cântecul tricolorului» și imnul «Pe-al nostru steag e scris unire.»²

21. *Béla Bartók și George Enescu concertând la București* (1925)

„La festivalul aranjat în București în onoarea lui Béla Bartók, George Enescu a cântat sonata pentru vioară și pian de Bartók cu însuși autorul la pian, obținând ambii artiști călduroase ovațiuni din partea publicului. [...] Dl Béla Bartók a și fost ales membru onorific al «Societății Compozitorilor români» pentru meritele sale folkloristice...”³

22. *Despre S.C.R. [Societatea Compozitorilor Români]* (1925)

Constantin Brăiloiu scrie astfel în februarie, 1925: „Aceste timpuri bolnave au văzut înfăptuirea unei opere de tinerețe și sănătate: Societatea Compozitorilor Români. În statul atotfăcător, în patria muzelor subvenționate a luat ființă un organism de sine stătător...”⁴

23. *Moartea lui Gheorghe Stephănescu* (1925)

Fondatorul Operei Române, „cel ce a întemeiat... credința într-un stil muzical românesc”, profesorul de la Conservatorul de Muzică din București s-a stins la 82 de ani (martie, 1925)⁵.

¹ Maximilian Costin, „†”, în: *Muzica*, septembrie, nr. 5 / 1922, p. 45.

² Redacția, „Apel”, în: *Muzica*, martie – aprilie, nr. 3-4 / 1923, p. 16.

³ Redacția, „Mișcarea muzicală. În țară”, în: *Muzica*, ianuarie, nr. 1 / 1925, p. 27.

⁴ Const. Brăiloiu, „Societatea Compozitorilor Români”, în: *Muzica*, februarie, nr. 2 / 1925, p. 39.

⁵ Redacția, în: *Muzica*, aprilie, nr. 4 / 1925, p. 122.

24. *Moartea lui Gheorghe Dima (1925)*

„Una din cele mai mărețe figuri ale neamului nostru”, compozitorul Gheorghe Dima, „a trecut într-o odihnă” „în data de 5 iunie, la Cluj”¹.

25. *Probleme între S.C.R. și Fisc (1925)*

S.C.R. (Societatea Compozitorilor Români) protestează contra impozitelor impuse de Stat prin Ministerul Artelor asupra spectacolelor. „Întrerupându-și la abia trecut de jumătate ciclul audițiilor muzicale proiectate pentru sezonul expirat, oricine este inclinat să creadă că Societatea Compozitorilor Români trece din nou prin crizele cuasi-inerente propagandei culturale din țara noastră. Adevărul este însă altul. Nici lipsurile de organizare, nici materiale, nici artistice și nici sociale [...] nu se împotrivesc activității societății ci însăși statul, prin felul legiferării impozitelor sale, zădărnicește mișcarea întreprinsă. Se pretind anume de la societate sume considerabile – 500.000 lei, după câte știm – drept taxe pe spectacole pentru faptul că, organizând audițiuni muzicale cu programe alcătuite din compozițiuni exclusive românești [...] societatea a invitat membrii săi să ia parte gratuit [...] la aceste audițiuni.”²

Perioada postbelică (1950-1989) în evenimente

Această perioadă fiind cea mai amplă ca periodizare și cea mai densă în informații, voi oferi cititorilor doar acele evenimente legate de activitatea revistei *Muzica*.

26. *Critica revistei Muzica este... criticată (1952)*

În perioada 4-5 februarie 1952, în cadrul „Plenarei lărgite a Uniunii Compozitorilor” s-a precizat faptul că „Revista «Muzica», organul Uniunii Compozitorilor, trebuie [!] să publice cu regularitate articole de critică [...]. Ea trebuie [!] să combată tendințele decadente [...]. Lichidarea lipsurilor grave care există în domeniul criticii muzicale și educarea de cadre de critici și muzicologi sunt unele din sarcinile cele mai importante ale Uniunii

¹ Redacția, în: *Muzica*, iunie, nr. 6 / 1925, p. 189.

² Redacția, „SCR și Fiscul”, în: *Muzica*, anul VI, septembrie – octombrie, nr. 7-8/1925, p. 219.

Compozitorilor”¹. Nemulțumirea generată de „lipsurile grave” descoperite în cadrul redacției, a condus la următorul eveniment consemnat mai jos.

27. Destituirea redactorului-șef al revistei Muzica (1952)

Printr-un articol intitulat „Reorganizarea revistei «Muzica»”, publicul a fost anunțat că în data de 14 iulie 1952, a avut loc o ședință a Comitetului Uniunii Compozitorilor. Constatând „neglijențe și dezordine în munca redacțională a revistei, lipsă de combativitate, întârziere nejustificată în apariție [...] lipsa de colaborare”, Andrei Tudor a fost destituit, fiind desemnat Nicolae Buicliu ca redactor-șef provizoriu. Sarcinile noului coordonator al revistei erau următoarele: contactul cu biroul Comitetului Uniunii Compozitorilor, apariția trimestrială, înaintarea cuprinsului fiecărui număr al revistei spre aprobare, cu trei luni înainte².

28. Revista Muzica catalogată în Scânteia drept „un fel de buletin” (1953)

În primul număr din anul 1953, a fost reprodus un articol din ziarul „Scânteia” (nr. 2576 / 6 februarie 1953), cu un titlu destul de umilitor: „O revistă care nu răspunde menirii sale”. Redacția și Uniunea erau acuzate că „A trecut un an [de la Rezoluția din 1952, n.n.] și iată că în acest timp nu au fost editate decât două numere ale revistei. O asemenea publicație cu greu mai poate fi numită revistă; e mai curând un fel de buletin care apare mai rar decât odată la șase luni. [...] Uniunea Compozitorilor are sarcina de a lua neîntârziat măsuri concrete [...]”³. Alte articole (dez)aprobatore au apărut un an mai târziu în *Sovetskaia Muzîca* (nr. 5 / 1954) și în *Scânteia* (nr. 3151 / 9 decembrie 1954)⁴. În

¹ Redacția, „Despre dezvoltarea muzicii în R.P.R. Rezoluția Plenei lărgite a Comitetului Uniunii Compozitorilor din 4-5 Februarie 1952”, în: *Muzica*, nr. 6 / 1952, p. 9.

² Redacția, „Reorganizarea revistei «Muzica»”, în: *Muzica*, nr. 7 / 1952, p. 123.

³ Autor necunoscut, „O revistă care nu răspunde menirii sale”, în: *Scânteia*, nr. 2576 / 6 februarie 1953 *apud* *Muzica*, nr. 1 / 1953, p. 8.

⁴ D. Costin, „Despre unele articole apărute în revista «Muzica»”, în: *Scânteia*, nr. 3151 / 9 decembrie 1954 *apud* *Muzica*, V, ianuarie-februarie, 1-2 / 1955, p. 11-12.

prima, A. Naidenov – alături de unele inadvertențe („revista «Muzica» [...] a fost înființată în anul 1951”) – recomandă redacției „să pună cu mai mult curaj și mai adânc probleme actuale de creație și interpretare, să intervină cu mai multă hotărâre în viața muzicală [...]”¹.

29. *Un nou redactor-șef al revistei (1954)*

În datele de 9 și 14 aprilie 1954, au avut loc două ședințe ale secției de critică și muzicologie la sediul Uniunii Compozitorilor. Alături de compozitorii și muzicologii care au luat cuvântul precum: G. Breazul, G. Bălan, I. Chirescu, G. Ciobanu, V. Cristian, V. Cosma, G. Deleanu, G. Deriețeanu, A. Gherțovici, A. Hofmann, G. Klein, A. Mendelsohn, J.V. Pandelescu, C. Gh. Prichici, E. Riegler-Dinu, F. Schapira, L. Stănculeanu, V. Tomescu, A. Tudor, H. Vicol, Ion Dumitrescu, au prezentat rapoarte de activitate ale revistei *Muzica* Nicolae Bucliu – responsabilul secției de critică și muzicologie și Simon Davidovici – redactorul-șef al publicației. Printre altele „S-a arătat că activitatea redacției revistei «Muzica» trebuie ridicată la o treaptă mai înaltă, asigurându-se pe viitor rigurozitatea științifică a tuturor materialelor publicate.”²

30. *Număr special dedicat lui Enescu (1955)*

Numărul 5 din anul 1955 al revistei *Muzica* a fost închinat compozitorului George Enescu (1881-1955), care „S-a stins din viață miercuri, 4 mai 1955” fiind descris drept „cel mai mare muzician român și unul din cei mai de seamă muzicieni ai vremurilor noastre”³.

31. *Referatul domnului Vasile Tomescu despre revista Muzica (1957)*

Spre finele anului 1957 (în 20-21 noiembrie), în cadrul Uniunii Compozitorilor a avut loc o ședință referitoare la situația muzicii românești, după cum se poate observa ușor din titlul comunicatului: „Problemele muzicii noastre în dezbateră

¹ A. Naidenov, „Revista «Muzica»”, în: *Sovetskaia Muzîca*, nr. 5 / 1954 *apud Muzica*, IV, mai, nr. 5 / 1954, p. 4.

² Redacția, „Din viața Uniunii”, în: *Muzica*, IV, aprilie, nr. 4 / 1954, p. 29.

³ Redacția, „George Enescu”, în: *Muzica*, V, mai, nr. 5 / 1955, p. 2.

Comitetului lărgit al Uniunii Compozitorilor”. Printre alți conferențieri precum Ion Dumitrescu, L. Feldman, Z. Vancea, I. Chirescu, I. Vasilescu, L. Rusu, M. Bude, A. Stoia, L. Comes, E. Cuteanu, Gh. Șoima, G. Petrescu, a prezentat domnul Vasile Tomescu un referat cu titlul: „Revista «Muzica» în slujba muzicii românești”. Au fost semnalate contribuțiile sărace la profilul revistei și interesul scăzut al compozitorilor, interpreților și profesorilor: „Deși redacția a adresat numeroase apeluri, unii dintre cei mai de frunte muzicieni au continuat să rămână departe de frământările revistei”. Redacția și-a propus pe viitor să realizeze colaborări cu redacțiile altor reviste muzicale de peste hotare, să inițieze interviuri, documentarii, anchete etc.¹

32. Zeno Vancea și evocarea unei anchete din revista *Muzica a anului 1920* (1963)

În luna aprilie, 1963, Zeno Vancea în al doilea articol intitulat „Procesul istoric de formare a limbajului muzicii noastre profesionale” (II), discută despre părerile muzicologilor douăzeciști referitoare la muzica folclorică românească². Dintre cei care au scris în revista *Muzica*, doar doi – spune Vancea – C. Brăiloiu și G. Breazu „au afirmat categoric convingerea lor că muzica noastră populară este cu totul aptă pentru a servi ca bază unei dezvoltări a muzicii culte.”³.

¹ Vasile Tomescu, „Revista «Muzica» în slujba muzicii românești”, în: *Muzica*, VII, decembrie, nr. 12 / 1957, p. 29-31.

² Vezi nota referitoare la „Anchetă”, în cronologia interbelică, în cadrul anului 1920. *Erată*: Muzicologul Vancea face trimitere la numerele 3-5-6-12 ale revistei *Muzica* din anul 1921; numerele amintite de Zeno Vancea, au fost închinat Societății „Filarmonica” (nr. 3-4 / 1921), lui George Enescu (nr. 5-6 / 1921), lui Alfons Castaldi (nr. 9-10 / 1921) și lui Ion Scarlatescu (nr. 11 / 1921) și nu conțin nici o anchetă despre muzica autohtonă. Doar în numărul 12 / 1921 a semnat Sabin Drăgoi un articol de circa trei pagini intitulat „Asupra muzicii românești”. De fapt – precum reiese din textul meu de mai sus – în primul număr din anul 1920 s-a consemnat acest eveniment. [C.Ș.].

³ Zeno Vancea, „Procesul istoric de formare a limbajului muzicii noastre profesionale”, II, în: *Muzica*, XIII, aprilie, nr. 4 / 1963, p. 2.

33. *Vasile Tomescu elogiază revista Muzica* (1963)

La final de an, la Conferința Națională a Compozitorilor și Muzicologilor din R.P.R., Vasile Tomescu a afirmat că „în aproape un deceniu și jumătate de existență, revista «Muzica» s-a dezvoltat an de an, reușind [...] să-și îndeplinească tot mai bine menirea sa.”¹

34. *O tiză a revistei Muzica* (1973)

Vasile Tomescu în articolul „Muzica noastră și spiritul contemporaneității” afirmă că există o Asociație „Muzica”, în cadrul căreia se „înregistrează un progres al metodelor de lucru și o sporire a interesului participanților” la activitățile sale².

35. *Rolul revistei Muzica de a se ralia ideologiei comuniste* (1977)

Redacția revistei a publicat în septembrie 1977 un articol intitulat „Rolul revistei «Muzica» în lumina cerințelor actuale ale criticii literar-artistice, cuprinse în documentele de partid”³.

36. *Un bilanț al revistei Muzica* (1979)

Printr-un articol intitulat „Aspecte actuale și de perspectivă ale revistei «Muzica»”, în anul 1979 redacția a consemnat „direcțiile de orientare, eforturile și neîmplinirile” de care era caracterizat jurnalul artistic, promițând să intensifice pe viitor „exigența, obiectivitatea și simțul critic”⁴.

37. *Revista Muzica și Colegiul Criticilor Muzicali în dezbatere* (1982)

În anul 1982 cele două instituții menționate au organizat o masă rotundă pe tema „Critica muzicală angajată în

¹ Vasile Tomescu, „Din cuvântările rostite la Conferință”, în: *Muzica*, XIII, noiembrie – decembrie, XIII, nr. 11-12 / 1963, p. 18-20.

² Vasile Tomescu, „Muzica noastră și spiritul contemporaneității”, în: *Muzica*, XXIII, nr. 12 / 1973, p. 3.

³ Redacția, „Rolul revistei «Muzica» în lumina cerințelor actuale ale criticii literar-artistice, cuprinse în documentele de partid”, în: *Muzica*, XXVII, septembrie, nr. 9 / 1977, p. 1-4.

⁴ Redacția, „Aspecte actuale și de perspectivă ale revistei «Muzica»”, în: *Muzica*, XXIX, nr. 5-6 / 1979, p. 10-14.

actualitate”, prin care s-au tratat aspecte precum: actul critic; critic, creator, interpret; evenimentul; critica de gust, de valoare, de consemnare; critica criticii etc.¹

38. *Articol de final de perioadă comunistă în revista Muzica* (1989)

În numerele 9-12 din septembrie-decembrie 1989, redacția revistei prin „Glasul liber al muzicienilor români”, lansează strigătul (oda) bucuriei după 25 de ani de teroare ideologică și politică; finalul este sugestiv: „Trăiască revoluția! Trăiască libertatea!”²

***Perioada postdecembristă (1990-prezent)
în evenimente***

39. *Adunarea generală a compozitorilor și muzicologilor* (1990)

În perioada 29-31 ianuarie 1990, „după 22 de ani de așteptare a acestui eveniment”, s-a desfășurat Adunarea generală a compozitorilor și muzicologilor din România, în sala „George Enescu” a Conservatorului din capitală. Alături de Adrian Iorgulescu – viitorul președinte al UCMR (din 1992), au luat cuvântul peste 35 de persoane. În acest cadru s-a lansat propunerea ca revista *Muzica* să fie o publicație trimestrială, „de ținută științifică, muzicologică, în care vor fi tipărite studii, recenzii, analize, portrete de creatori etc.”, iar o altă „rubrică” (revistă!) să fie săptămânală (sau bilunară) de actualitate muzicală (purtând chiar acest nume)³.

40. *Aderarea U.C.M.R. la Societatea Internațională de Muzică Contemporană* (1991)

S.C.R. (*Societatea Compozitorilor Români*) a fost membră fondatoare a S.I.M.C., până în anul 1939 când, în

¹ Redacția, „Critica muzicală angajată în actualitate”, în: *Muzica*, XXXII, aprilie, nr. 4 / 1982, p. 1-4.

² Redacția, „Glasul liber al muzicienilor români”, în: *Muzica*, anul XXXIX, septembrie-decembrie, nr. 9-12/1989, p. 1.

³ Vezi: Mihaela Marinescu, „Viața Uniunii. Adunarea generală”, în: *Muzica*, nr. 1 / 1990, p. 2-5.

urma războiului s-a desprins din această societate. În sfârșit, după ce în anul 1990 s-a înființat în cadrul U.C.M.R. o secțiune denumită *Asociația Română de Muzică Contemporană* avându-l pe Nicolae Brânduș președinte, la Oslo s-a votat reincluderea acestei formațiuni artistice românești în S.I.M.C.¹

41. *U.C.M.R. la aniversarea a 75 de ani* (1995)

Octavian Lazăr Cosma la rubrica *Aniversări*, printr-un articol intitulat „Uniunea Compozitorilor și Muzicologilor din România - 75 de ani” își propune „să ridice la lumină câteva din momentele dramatice prin care a trecut” instituția, dorind să demonstreze că „duhul melodiei tradiționale poate supraviețui în muzica modernă”, deoarece „făuritorii ei au fost însuflețiți de o credință, de un ideal, de o estetică.”²

42. *Anul declarat „anul Enescu”* (2005)

În numărul 1 din anul 2005, la rubrica „Anul «Enescu»”, s-a comemorat „marea trecere” a compozitorului român survenită în urmă cu o jumătate de secol³. Fiecare dintre numerele acestui an, la aceeași rubrică au găzduit articole semnificative dedicate marelui muzician român (semnate de: Valentin Timaru, Clemansa Liliana Firca, Ștefan Niculescu, Bernard Gavoty).

43. *Adunarea generală a U.C.M.R.* (2006)

„La 7 aprilie 2006, a fost convocată Adunarea generală a membrilor UCMR, pentru aprobarea activităților desfășurate în ultimii 4 ani, votarea Statutului și alegerea noilor organisme de conducere”. În astfel de cadru s-a afirmat că „revistele *Uniunii – Muzica și Actualitatea muzicală* – supraviețuiesc și își

¹ Cristina Sârbu, „România, din nou membră a Societății Internaționale de Muzică Contemporană”, în: *Muzica*, nr. 2 / 1991, p. 167-168.

² Octavian Lazăr Cosma, „Uniunea Compozitorilor și Muzicologilor din România - 75 de ani”, în: *Muzica*, nr. 1 / 1995, p. 111-133.

³ Viorel Cosma, „George Enescu după «Georges Enesco»: 50 de ani de la «marea trecere» a compozitorului”, în: *Muzica*, nr. 1 / 2005, p. 3-8.

îndeplinesc menirea pentru care se consumă atâtea fonduri în a susține gândirea și viața muzicală autohtonă.”¹

44. *Un număr dedicat aniversării U.C.M.R. (2010)*

Numărul 4 din anul 2010 a fost „dedicat aniversării a 90 de ani de la înființarea Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din România”. Cu această ocazie au semnat articole referitoare la U.C.M.R. Pascal Benteoiu, Octavian Lazăr Cosma, Antigona Rădulescu (în interviu cu Adrian Iorgulescu, președintele U.C.M.R.), Gheorghe Firca, Vasile Tomescu, Vasile Vasile, Dan Dediu, George Balint, Horia Moculescu, Nicolae Gheorghită și Viorel Cosma².

45. *Un număr dedicat S.I.M.N. (2011)*

Pentru lunile aprilie / mai / iunie ale anului 2011, revista *Muzica* a fost dedicată „Săptămânii Internaționale a Muzicii Noi” (S.I.M.N., 21-29 mai). Această a 21-a ediție a propus cititorilor o temă de reflecție: „ce mai înseamnă în anul 2011 spectacolul muzical?”³

*
**

Istoria jurnalismului românesc ar fi mai săracă fără revista *Muzica*. Nu se știe unde și în ce împrejurări, undeva prin niscai forumuri s-ar fi format actuala generație de muzicieni români. O activitate atât de rodnică, extinsă pe parcursul a 110 ani, nu face altceva decât să ne determine să intonăm străvechiul cântec *Gaudeamus igitur* [‘Să ne bucurăm deci’]!

În următoarele articole voi realiza portretele publiciștilor revistei *Muzica* conform aceleiași periodizări: ante-, inter-, post-belice, postdecembriste.

¹ Octavian Lazăr Cosma, „Adunarea generală UCMR – aprilie 2006”, în: *Muzica*, nr. 2 / 2006, p. 3-24.

² Vezi: *Muzica*, nr. 4 / 2010, *passim*.

³ Vezi: *Muzica*, nr. 2 / 2011, *passim*.

ANEXĂ: articolul-program al revistei *Muzica*, nr. 1 / 1990, p. 1

PROLEGOMENA

Octavian Lazăr Cosma

„Revista *Muzica*, generic emblematic a ceea ce a reprezentat pentru câteva decenii reflectorul activităților muzei sunetelor din România, translează către o structură mai științifică, în ipostază muzicologică prevalentă. Își menține dependența de Uniunea Compozitorilor și Muzicologilor, ca și hebdomadarul cu care se înrudește, translându-i ceea ce ar putea reprezenta cronică muzicală sau, cum o spune însăși titlul ei, *Actualitatea muzicală*.

În acest fel, se largesc considerabil sferile de cuprindere ale fenomenului muzical contemporan, ca și opțiunile în favoarea unei mai prompte și mai generoase informări a melomanilor, a specialiștilor, a tuturor celor care știu să prețuiască frumusețile și valorile acestei mirifice arte, având nevoie de confruntări și confirmări de opinii.

Tribună a ideilor pertinente, noua generație a revistei *Muzica*, a patra în istoria publicisticii de specialitate din țara noastră, își propune să ofere, cu promptitudinea aparițiilor distanțate, un larg cerc de probleme, poziții și dezbateri în cele mai diferite planuri muzicologice, fără priorități, fără restricții, într-o pledoarie liberă și neîncorsetată în doctrine, favorizând numai competența și relevanța, originalitatea și incisivitatea demersului.

Una din preocupările de căpătâi ale colegiului redacțional va converge spre evitarea carenței publicisticii muzicale a ultimelor decenii, absența spiritului polemic, a discuțiilor profesionale, a dezbaterilor obiective, făcute cu probitate, patos și îndrăzneală. Numai schimbul larg de idei, analizarea critică a celor mai variate aspecte ale angrenajului muzical, într-o viziune modernă, cu aparatul tehnic pe care ni-l oferă metodele noi de investigare, va avea darul să ne proiecteze în

atenția cititorului avid de informație și nou, asigurând astfel, una din condițiile progresului în acest domeniu.

În prim planul atenției se va afla creația muzicală românească, domeniul cel mai pertinent al unei culturi muzicale, fără să neglijăm nimic din ceea ce a fost investit cu atuurile artei universale. Cu toate că ne va interesa în măsura cea mai mare actul componistic al zilelor noastre, nu vom omite contribuțiile generațiilor care au înălțat edificiul somptuos pe care îl admirăm, marcând evenimente și cinstind personalitățile prin prisma semnificației operei făurite și transmise eternității.

Vom oferi paginile revistei colaboratorilor de peste hotare, după cum vom antrena și condeie dinafara perimetrului muzicologic, care se înscriu în demersul de profil, propunând teme interesante, realizate cu talent. Altfel spus, nimic nu va fi inoperant dacă servește cauza muzicii și a melomanilor, dat fiind faptul că ne îndreptăm spre mileniul în care actul muzicologic devine o realitate indivizibilă în relația creație-interpretare-public.

Revista *Muzica* își va onora menirea direct proporțional cu slujirea artei sunetelor! Sperăm, astfel, ca scrisul nostru să dăruiască ceea ce i se cuvine celei mai nobile și mai divine arte!”

SUMMARY

Cristina Șuteu

The *Muzica* Magazine at Its Anniversary (1908-2018) (II)

Through this second study of the series dedicated to the anniversary of the *Muzica* Magazine (110 years since its foundation), I shall go over the four periods of its existence (ante-, inter-, post-war and post-December 1989) in order to offer to my readers: (1) a contextualisation of the Romanian magazine within the history of other publications dedicated to the art of sounds; (2) the presentation of certain fragments of the opening article of each number, together with short afferent comments; (3) the specification of certain events that had a direct or indirect bearing on the publication.